

DE AMERIKANSKA EXPEDITIONERNA OCH OREGON- PROBLEMETS SLUTLIGA LÖSNING

Thomas Jefferson visade redan före sin presidenttid att han hade förståelse för upptäcktsfärder i väster. Redan 1783 skrev han till en vän att man borde förekomma britterna genom forskning i Kalifornien. Fyra år senare träffade han i Paris en verklig yankee från Connecticut, John Ledyard. Denne, som varit med Cook på nordvästkusten, framlade nu planen att bege sig till Sibirien, segla över till Amerika och ta sig hem till östern landvägen. Jefferson fann visserligen Ledyards projekt skäligen fantastiskt, men hans goda förbindelser och fysik var det inget fel på. Den blivande upptäcktsresanden tränade sig genom att gå till fots från Stockholm till S:t Petersburg, varvid han tillryggalade 1 400 engelska mil på sju veckor. Därefter fortsatte han genom Ryssland och Sibirien ända till Jakutsk, där emellertid kejsarinnan Katarinas utskickade inhämtade honom och förde honom »i säkerhet till Polen», med den motiveringen att kejsarinnan inte ville medverka till ett uppenbart självmord. Bakom låg med all säkerhet Rysk-amerikanska kompaniet, som inte önskade någon insyn i sina pälsaffärer.

När Jefferson blivit president och det såg ut som om hans plan att köpa Louisiana inte skulle gå i lås samt då det även fanns skäl att antaga att britterna ämnade följa Mackenzies — den förste som över land nått kusten — goda råd och framtränga till övre Mississippi, varifrån en rak linje dragen till kusten skulle träffa denna söder om Columbia, vilket område då, i trots av kapten Grays upptäckter, skulle tillfalla England, beslöt man att sända amerikanska upptäcktsresande till dessa trakter för att hävda sina anspråk. Kongressen tillstyrkte förslaget och 25 000 dollar beviljades för en expedition som kom att ledas av presidentens privatsekreterare kapten Meriwether Lewis från Virginia, vilken utsåg sekundlöjtnanten William Clark att med honom dela befälet. För likställighetens skull titulerades han av Lewis alltid för kapten. Samarbetet mellan dessa båda skulle gå friktionsfritt och deras expedition utgör ett strålande undantag från tesen att delat befäl både i fred och krig alltför lätt blir ett fiasko.

Vintern 1803—1804 tillbragte de i ett läger nära Missouris mynning där de utbildade sina män, byggde båtar och samlade förnödenheter. Den 14 maj startade expeditionen uppför floden, vars övre okända lopp skulle kartläggas. Tillsammans utgjorde de fyrtiotvå män med tre båtar, varav den största endast låg en meter djupt. Den förde både segel och åror samt var försedd med ett bröstvärn som skydd mot indianernas pilar och spjut. Genom ett land med sparsam ek- och askskog, genom den stora prärien, där otaliga bison betade, rodde man långsamt fram, överallt

knyttande vänskapliga förbindelser med indianerna. En del dakotastammar ställde sig till en början fientliga, men sedan Lewis och Clark rökt fredspipan med dem och kalasat på gödda unghundar och saltorkat kött blev umgänget lättsammare. Dessa indianer levde av bisonjakt, varvid djuren antingen skötes med pilar eller också jagades utför något stup. Men även hit hade kulturen nått genom de energiska franska pälshandlarna, och arikarastammens land hade Nordvästkompaniet uppfört ett fort.

När Missouri blivit ofrafikabel på grund av is, slog man upp sitt vinterkvarter nära mandanindianernas läger och här byggdes Fort Mandan. Indianerna voro halvjordbrukare och bodde i stora hyddor beklädda med björnskinn. Skinntälten användes endast på jakterna. Trots att man här kunde få majs ledo amerikanerna ibland verklig nöd, så fort jakten slog fel. När man om våren bröt upp bestod styrkan av tre sergeanter, tjugotre menigdaribland nio erfarna kentuckyjägare, Clarks negerslav och två tolkar. En av dessa tog en av sina tre indianska hustrur med sig, den senare den berömda Sacajawea, en bättre tolk och vägvisare än någon av männen. Hon hade en gång blivit tillfångatagen av svartfötterna, när hennes stam jagade vid de stora fallen, och med henne hennes bästa vän. Båda två hade vunnits på hasardspel av hennes make, skogslöparen Charbonneau, den ene av tolkarna. Att hon nyss fått en pojke bekymrade henne föga, hon tog honom helt lugnt med på ryggen.

Resan fortsattes i båtarna uppför Missouri genom de s. k. Bad Lands där småfloderna och regnen skurit sönder de mjuka jordlagren så att djupa klyftor bildats. Man passerade bifloden Yellowstones mynning, men spanade förgäves efter några shoshoner, vilkas vänskap det var nödvändigt att vinna för att få vägvisare över bergen till Columbias flodsystem. Våren hade varit sen, varför indianerna dragit sig från floden och i stället jagat bland kullarna. Den 22 juli förklarade Sacajawea att man nått hennes hemland, men inga av hennes stamfränder stodo att upptäcka. Nu nådde man Missouris tre källfloder och valde att fortsätta uppför Jeffersonfloden. Lewis gav sig med tre man ut på en rekognosceringstur, korsade Continental Divide genom Lehmipasset, men försökte förgäves få kontakt med de skrämde indianerna. Äntligen träffade de en skara krigare och övertalade dessa att återvända med dem för att sedan hjälpa till vid transporter. Clarks neger York visade sig vara en verklig attraktion, ty i dessa trakter hade man ingen aning om att det fanns svarta människor, än mindre hade man skådat en dylik. När man inte träffade expeditionen på annat ställe blevo indianerna oroliga och kunde förmås att fortsätta för sedan Clark tagit risken att till dem överlämna samtliga gevär. Äntligen möttes man och Sacajawea dansade av glädje då hon upptäckte att hon träffat landsmän. I deras läger fann hon också sin bror, hövdingen

Som monument över märkliga händelser eller personer reste indianerna sina totempålar, vilkas snidade figurer framställde släktens totemdjur. Detta var tabu och föremål för religiös kult.

Cameahwait, som visade sig vara lika ädel som någonsin en indian i romerna och väl förtjänt av den Jeffersonmedalj som senare tilldelades honom. Han uppsköt sin egen livsviktiga jakt för att kunna följa de vita, han försåg dem med hästar och livsmedel ur sina egna ganska knappa förråd. Den 30 augusti startade man till häst och färdades utmed Lehmifloden. Vattendelaren uppe i Klippiga bergen överskreds under stora svårigheter. Jakten slog fel och man måste leva av hästkött, männen blevo magra och eländiga, plågade av dysenteri som de voro. Äntligen träffade man på indianer som inte endast försågo dem med riklig föda utan även med en på vitt älgskinn ritad karta över trakten. Man nådde snart fram till Columbiaflodens vattensystem och byggde där kanoter varpå floden följdes ner till den stora bifloden Snake eller Lewis River. Man mottogs överallt vänligt; att kvinnor voro med ansågs som ett tecken på fredliga avsikter. Dessutom sattes surmulna värdar på gott humör genom att de vita dansade för dem till tonerna av fioler. Det största dragplåstret var dock negern York, vilkens solodanser livligt beundrades. Männen hade nu inte endast blivit förtrogna med indianerna utan dessvärre också med deras loppor, som beskrivas som otroligt stora och blodtörstiga. Peter Crusat, den skickligaste forsfararen — och violinisten — lyckades till indianernas häpnad övervinna många farliga forsar, som de själva inte vågade sig på.

Under de tidigaste färderna västerut till Stilla havet lyckades expeditionerna endast med stora svårigheter forcera Klippiga bergens snöhöljda kedja.

Vid The Cascades, de stora vattenfallen, måste man bära bördorna. Här träffade man också chinookindianerna, som visade sig betydligt tjumaktigare än andra man mött och som voro beväpnade med bössor och buro krutpungar. Man fann t. o. m. att de talade en smula engelska. När man nådde flodens mynning undersöktes först norra stranden av utloppet ända fram till Kap Disappointment, High Head och Long Beach. Där efter gick man över till södra sidan där Fort Clatsop byggdes. Ett tappert försök gjordes att skänka julaftonen dess helgd. Sång och en gevärssalv väckte på morgonen anförarna, tobak gavs som gåva åt de män som nyttjade sådan, under det de andra fingo näsdukar. Clark uppräknar sina gåvor: varibland också ingick två dussin vita hermelinsvansar från Sacajawes. Dagen var regnig och i den läckande hyddan intog man julmåltiden som bestod av skämt älgkött, utan salt »mycket oangenämt både för smak och lukt», torkad, härsken fisk och några rotfrukter.

Denna sällsamt okonventionella expedition är angenäm att följa på grund av det goda pojkaktiga humöret, musiken, dansen och negern York, vilken allt inte uteslöt en stram militär disciplin, noggrann vakthållning och sällsynt förtroende mellan befäl och manskap. Dessa män kunde också nästan allt. Man utsände en trupp för att göra salt och andra för att jäg ty man levde denna vinter huvudsakligen på älgkött. Fjorton män gjorde

en lusttur ut till havet för att se en strandad val och med dem följde Sacajawea, som ansåg att det var hårt att ha gått så långt utan att få se det stora vattnet. Som vanligt i dessa trakter plåstrade en del av männen med könsjukdomar som de ådragit sig av indiankvinnorna, och när ett sällskap kvinnor slog läger utanför fortet och praktiskt taget belägrade det, togo Lewis och Clark kyskhetslöfte av sina män. Frukten gjorde att dessa också höllo det.

Den 23 mars bröt expeditionen upp för återfärd. Under denna undersökte Clark först floden Willamette ända upp till den plats där staden Portland nu ligger. Han fann den vara segelbar även för större fartyg. De tjuvaktiga stammarna mellan The Cascades och The Dalles lyckades man undvika. När expeditionen nått upp i Walla-Wallalandet blev den gästfritt mottagen av hövdingen Yellepit, som inbjöd de närboende yakimaindianerna till en stor dansfest, varefter amerikanerna gjorde en uppvisning som väckte jubel. Lewis berättar att Clark var infödingarnas favoritdoktor och att han ofta botade dem för de ögonbesvär de led av och som ansågos bero av att de bländades av sitt ständiga fiskande i starkt solbelysta vatten. Clark själv erkänner att han ofta ingrep där naturen själv var på väg att läka skadorna, men att han tog äran av alla lyckliga kurer, ty honorar utgick i form av hund- eller hästkött, som expeditionen behövde. Landet undersöktes ingående, och även om Spokaneområdet kunde man göra sig en god föreställning genom indianernas berättelser. Det hade ännu inte besökts av någon vit. Även Bitterrootsflodens system undersöktes. Då passen voro fulla av snömassor, som voro 15 fot tjocka och ännu mer, måste man vänta ända till den 24 juni innan man kunde passera, men sedan ankom man lyckligt till Travellers Rest Creek, utgångspunkten för Oregonresan.

Här beslöto Clark och Lewis att dela expeditionen så att den sistnämnde med nio man skulle gå norrut. Under detta strövtåg upptäcktes Maria River. Clark gick däremot genom Gibbonpasset till Big Hole, korsade Wisdom River och anlände till The Beaverhead, där han hade en depot nedgrävd. Den befanns orörd. I kanoter fortsatte man sedan till föreningen av Madison- och Jeffersonfloderna. Härifrån fortsatte sergenten John Ordway med nio man och sex båtar nedför Missouri under det Clark med Sacajawea som vägvisare, elva man och femtio hästar framträngde genom Bozemans pass och fortsatte längs Yellowstonefloden. Ordway hann upp Lewis nära Mariaflodens mynning, just när den sistnämnde hade fullbordat en ritt om 120 engelska mil på 24 timmar efter ett indianöverfall, där två pieganindianer blivit skjutna. Medan amerikanen satte full fart mot Missouri, flydde de som överfallit honom i full panik i rakt motsatt riktning. I kanot fortsatte man nu till Yellowstones mynning, där man fann ett meddelande från Clark att han redan passerat. Trots att

Lewis blev vådaskjuten genom höften upphann man dock det andra partiet den 12 juli. Männen hade kommit nedför floden i runda skinnbåtar, liknande de babyloniska guffas, som byggts på samma primitiva sätt som mandanerna brukade. De hade haft en del besvär med sina hästar, när bison var i närheten, ty hästarna voro dresserade att omringa dessa. Expeditionen tillbragte sedan tre dagar i mandanernas by, där Charbonneau återförenades med sina andra hustrur.

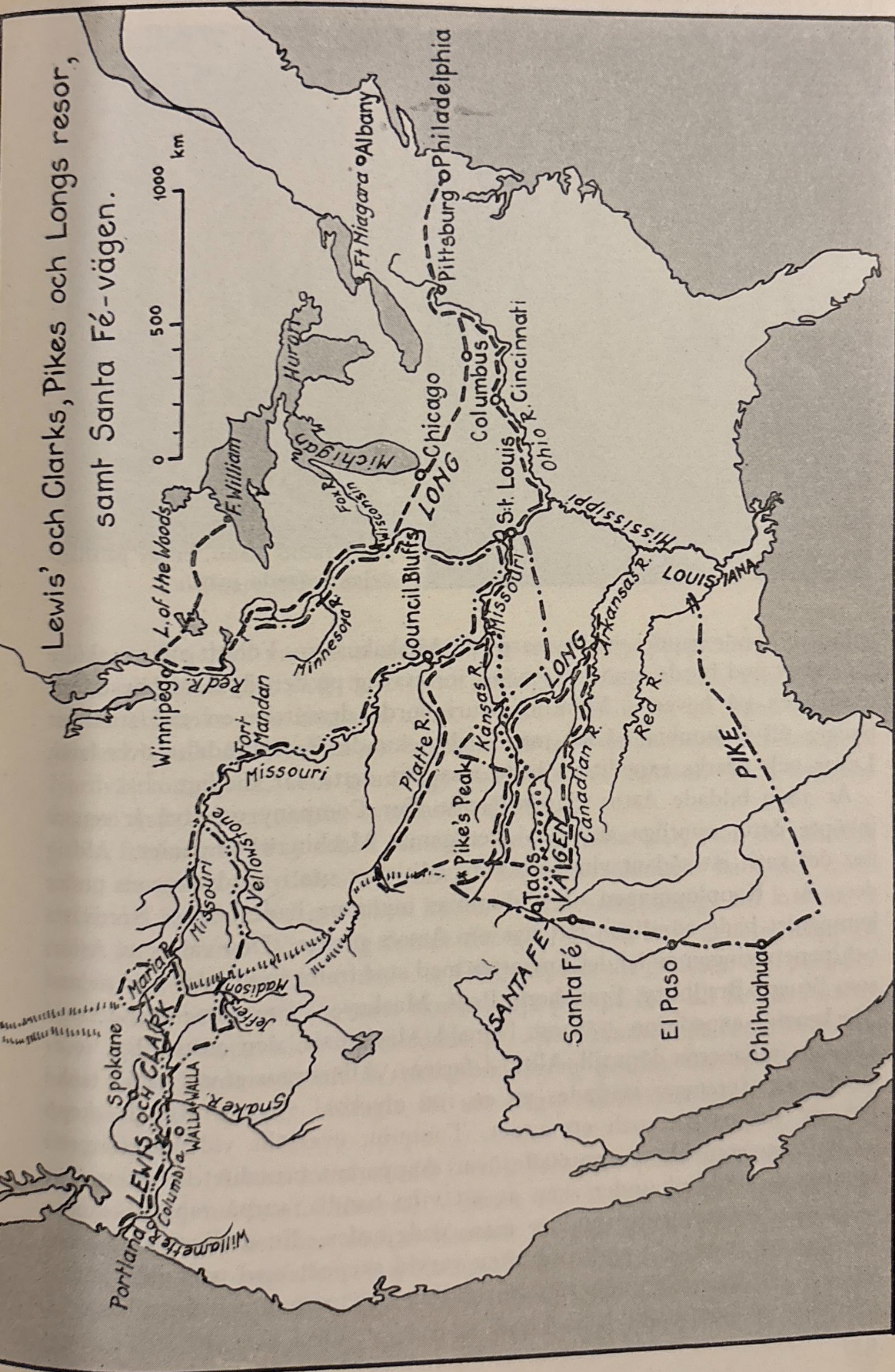
Både lyckliga och stolta startade resenärerna den sista etappen till St. Louis. Hedersamt hade de löst alla de uppgifter som förelagts dem. På vägen mötte de en kapten Clallan som upplyste dem om »att de sedan länge hade räknats som förlorade och att man nästan glömt dem». Men när de den 23 september 1806 anlände till målet, mottogos de med stora hedersbetygelser.

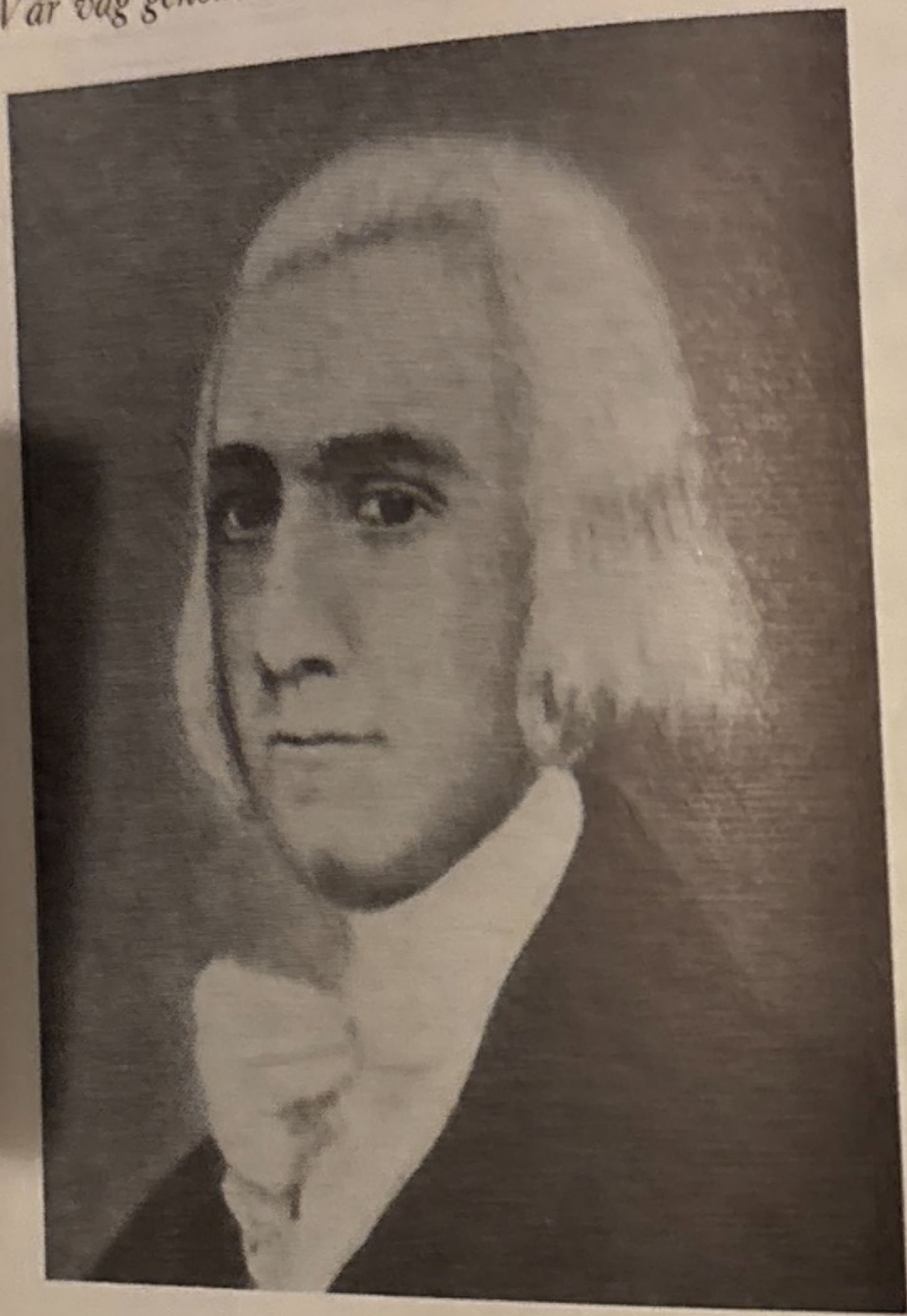
Det är en smaksak om man anser att denna expedition eller Mackenzies har korsat kontinenten på dess bredaste ställe. I varje fall hade Lewis och Clark lyckats kartlägga stora, hittills endast av skogslöpare besökta områden, knutit vänskapliga förbindelser med ett flertal indianstammar och framförallt skaffat regeringen argument i dess krav på två stora stater. Den otroligt krävande resan hade också genomförts med ett humör och en enighet som nästan saknar motstycke i upptäckternas historia. Regeringen visade också sin stora erkänsla. Lewis utnämndes till guvernör över det nyförvärvade Louisiana och Clark blev brigadgeneral, sedermera guvernör i Missouri och 1820 den förste superintendenten för de indianska angelägenheterna (Indian Affairs). Lewis fick en tragisk död. År 1809 hade man ordnat det så att han i lugn och ro skulle kunna författa en berättelse över färden. Under en ritt genom Tennessee tog han en natt in hos en nybyggare och fanns på morgonen död. Det rättsliga utslaget löd på självmord, men misstanken om rån mord har icke helt kunnat avvisas.

JAKOB ASTOR OCH EXPLOATERINGEN AV VÄSTERN

Jakob Astor hette en ung man som en dag rymde från sin fars slakteri i Waldorf, Tyskland och efter en tids uppehåll i London begav sig med ett handelslager över till Amerika. Han bytte till sig pälsverk, vilka han sin tur tog över till England och avyttrade med god vinst. Så småningom samlade han en förmögenhet. Under sin verksamhet insåg han att pälskompanierna fingo vidkännas dryga utgifter i handeln med de avlägsna nordvästra staterna, ty transporterna över bergen voro kostsamma. En handelsstation vid Columbiaflodens mynning, och varorna kunde föra sjövägen runt Kap Hoorn! Sjövägen till Kina låg också öppen därifrån.

Lewis' och Clarks, Pikes och Longs resor,
samt Santa Fé-vägen.

John Jacob Astor, en av pälshandelsns ledande män.

och man kunde handla med ryssarna på Alaskakusten. För att affären skulle bli riktigt god borde man inte endast inrikta sig på den dyrbara havsuttermen utan även på bävern. Från Missouri borde dessutom en rad stationer byggas till Columbia, så att man snabbt kunde få förbindelse över landet. Lewis och Clarks expedition hade visat att detta var möjligt.

År 1809 bildade Astor därför Pacific Fur Company och två år senare inköpte detta samtliga andelar i det gamla Mackinawkompaniet. Aldrig har det varit ett sådant vimmel av expeditioner ute i nordväst som under dessa år. Kapplöpningen till Columbias mynning hade börjat: Nordvästkompaniet hade nämligen fått nys om Astors planer. Den vanns av Astor och penetreringen av landet fortsattes med stor framgång under män sådana som Stuart, Bradbury, Franchere, Ross, Mackay — densamme som deltog i Mackenzies expedition — samt Donald Mackenzie, den outtröttlige resenär som indianerna döpt till »Alltid-i-farten». Affärsmässigt var Astors tankesund, men företaget träffades av en rad olyckor. Av tre utsända skepp led ett skeppsbrott och ett annat, Tonquin, överfölls vid Vancouveröns sund, men besättningen, tjugotre man, nedgjordes. En dödligt sårad man kommo de ombord under sken av att vilja handla, varpå vapnen kommo fram och berättas det, satte eld på krutdurken varvid skeppet med tvåhundra indianer flög i luften. Denna berättelse om den s. k. tonquinmassakern har dock på goda grunder betvivlats.

Pälsjägare vid Canadas västkust. Teckning från 1790-talet.

Men i varje fall var detta ett hårt slag för det nyupprättade kompaniet. Trots allt hade det nog övervunnit svårigheterna om inte krig utbrutit mellan Amerika och England 1812. För att förhindra att hans lager av pälsverk skulle beslagtagnas av engelska staten överlät Astor sitt bolag på Nordvästkompaniet, som grundligt underbetalade honom. Den engelska flaggan vajade åter ensam över nordvästkusten.

Vid fredsslutet 1815 erhöll Amerika Fort Astoria åter, men det återfick aldrig sin gamla betydelse. Genom Hunts undersökningar hade det visats att Snake River inte i praktiken kunde brukas som passage till kusten. I stället hade man i Wyoming funnit det s. k. South Pass genom Klippiga bergen, och över detta kom det s. k. Oregonspåret att gå fram, den pulsåder som under mitten av 1800-talet skulle börja pumpa folk till landet i nordväst. Denna emigration föranleddes av att Willamettedalens rikedomar hade blivit kända och att Washington Irving genom sin berömda bok Astoria (1836) mäktigt bidragit till att stegra amerikanernas intresse för Oregonlandet.

Trots Jakob Astors misslyckade försök fortsatte dock den amerikanska pälshandeln i nordväst. General William H. Ashley anlade år 1821 ett fort vid Yellowstone, men då han försökte föra en brigad av trappers över bergen blev han överfallen av arikanerna, som dödade flera av de vita och drevo återstoden tillbaka. Tre år senare kom han emellertid åter, följde North Platte till dess källor, gick över South Pass och kom ner i Green

Rivers dalgång, där han utsände sitt folk för att fånga bäver. Det är under denna tid den amerikanske trappern blir känd av världen. Trap betyder fälla och som verb fånga med fälla, varför en trapper är en man som bedriver dylik fångst. Trappern var en kombination av fångstman, jägare, spejare och vägvisare. Man skiljde på tre kategorier. Den första uppbar fast lön av pälsbolagen och var deras tjänare, den andra gjorde kontrakt att avyttra hela sin fångst till en viss firma mot utrustningen i förskott. Den tredje var aristokratien, de s. k. free trappers, som fångade när och var de ville, inte stodo i tjänst eller skuld hos någon och som stolt kallade sig mountain men eller mountaineers, män som voro hemmastadda i bergen, det bästa bäverlandet med dess tusen vattendrag, men samtidigt också det farligaste.

Resultatet av dessa upptäcktsresor och den därpå följande emigrationen till det nyöppnade landet blev att genom överenskommelse år 1846 gränsen mellan Englands och Förenta staternas territorium fixerades till 49:de breddgraden, varigenom de två nuvarande staterna Oregon och Washington kommo att tillhöra U. S. A. Hudson Baykompaniet, som tidvis så gott som ägt hela Oregonområdet, hade försummat att förse det med emigranter, varför man där endast räknade 1500 engelsmän mot 8000 amerikaner.

FJÄRRAN VÄSTERN UTFORSKAS

Även den expedition som leddes av den amerikanske officeren Zebulon M. Pike hade utsänts av amerikanska staten. Han hade varit sysselsatt med undersökningar kring övre Mississippi, och då han återkom till civilisationen erhöll han order att avbryta dessa för att i stället följa dess två västliga bifloder Arkansas och Red River samt inleda vänskapliga förbindelser med osage, kansas m. fl. indianstammar. I juli 1806 färdades han först uppför Missouri och Osage, gick sedan över prärien till Kansas River och vidare till Arkansas, där ett läger upprättades på den tröstlöst enformiga slätten nära flodens källor. Själv drog han med ett par följeslagare uppför Klippiga bergen i Colorado, där som en båk den efter honom uppkallade Pikes Peak lyste med snö på toppen. Vidriga snöförhållanden gjorde att han inte lyckades bestiga det 4 295 meter höga berget. Här i denna barskt vintriga nejd letade han bland strida bergsfloder efter Red River, helt hänvisad till den föda som jakten gav. Äntligen trodde han sig ha funnit floden, men då han följde den hamnade han i stället på spanskt område; han hade förväxlat Red River med Rio Grande del Norte. Han infångades av spanjorerna, men behandlades synnerligen hövligt, fördes till Santa Fé, huvudstaden i det spanska Nya Mexico, och därifrån vidare söder ut för att sedan skickas hem per båt.

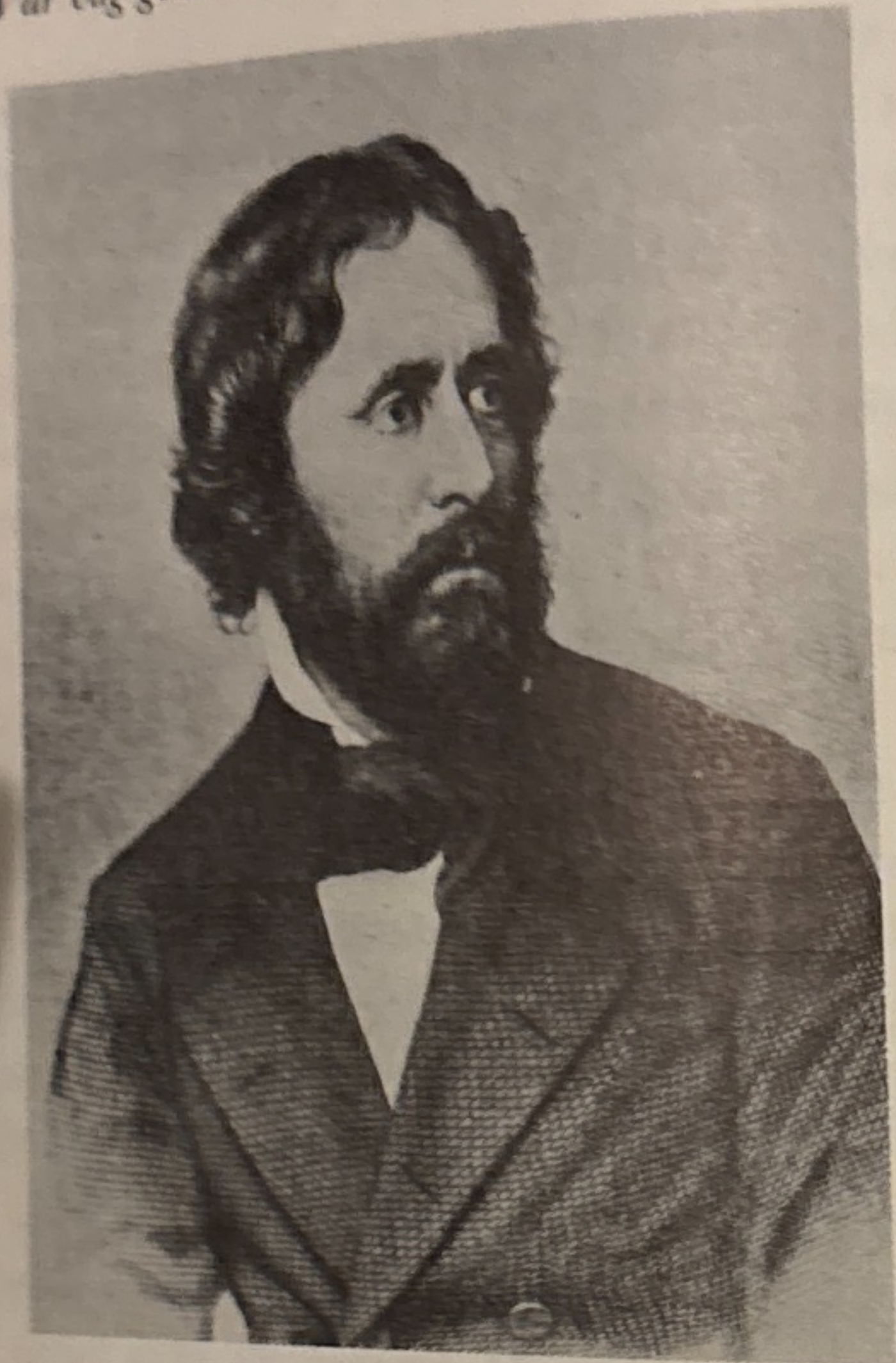
De uppgifter Pike lämnade i sin bok om färden skulle bli betydelsefulla. Han hade där skildrat Mexicos nordligaste provins på ett sådant sätt att några affärsmän, när den första resningen mot Spanien syntes på väg att lyckas, utrustade en handelskaravan som lyckligt nådde Santa Fé. Här fann man emellertid att upproret redan kuvats och det spanska väldet återstälts i all sin konservativa omedgörlighet. Först sedan mexikanarna under Itúrbide lyckats göra sig självständiga, avgick 1822 den första i raden av de s. k. Santa Fékaravanerna. Santa Féspåret hade öppnats för de tunga »prärieskonarna», klumpiga lastvagnar som drogos av sex till åtta oxar eller mulåsnor.

De trakter Pike berest blevo vetenskapligt utforskade under åren 1819—20 av major S. H. Long, vilket också några år senare blev fallet med trakterna kring Mississippis källor. Utom Long arbetade här H. R. Schoolcraft och C. Beltrami, av vilka den sistnämnde upptäckte Mississippis verkliga källor i närheten av Itaskasjön. Vidare märkes kapten B. L. Bonneville som under åren 1832—35 genomströvade de ödsliga delarna av nuvarande Wyoming, Idaho och Utah, varvid han upptäckte Stora Saltsjön.

Den mest betydande av alla dessa var dock John Charles Frémont, som fått hedersnamnet »Västerens stigfinnare». Under åren 1842 till 1852 ledde han inte mindre än fem expeditioner. Under den första följde man Nebraskaflodens nordliga arm upp i bergen och överskred vattendelaren på 2 300 meters höjd varpå man nådde västsidan av Wind River Mountains och den 4 185 meter höga Frémont Peak som bestogs. Den viktigaste händelsen var upptäckten av det stora sydpass som senare skulle bli en av de viktigaste vägarna till Kalifornien.

Under nästa resa följde Frémont Bear Rivers lopp till dess mynning i Stora Saltsjön. Han ledsagades av trettionio tränade jägare, av vilka flera deltagit i hans första expedition. Som ett kuriosum kan nämnas att man även medförde en mindre kanon, som dock aldrig kom till användning. Det var ett sterilt och människofientligt land han kommit till uppe på högslätten mellan Klippiga bergens östliga och västliga kedjor. De floder som borde ha avvattnat Saltsjön till Stilla havet, hade inte ens ägt kraft att genom-bryta randbergen utan utmynnade i sanden eller bildade nya små salt-sjöar. Lågt stående indianstammar kämpade här hårt för sin existens. Storvilt saknades praktiskt taget och i små horder vandrade befolkningen omkring för att söka rötter och vilda frukter, fiska i floderna, bedriva orm-jakt eller samla larver när nöden blev som störst, ett slags amerikanska hottentotter långt nere på samlarstadiet.

Från Saltsjön gick expeditionen mot nordväst genom Snake Rivers dal. Landet var glest befolkat och endast här och där fann man primitiva hyddor på sådana platser där indianerna brukade mötas för att fiska. Man

»Västerens stigfinnare», John Charles Frémont.

överskred omsider de berg som bilda Saltsjöbäckens gräns och hade därmed nått både skog och beten för de utmattade hästarna. Så följde man Columbia River och nådde i november Stilla havet. Efter en kort tillmät vilopaus anträdde så återresan, som i svårigheter knappast har sitt motstycke i amerikansk upptäcktshistoria. På andra sidan av Klamathsjöarna befann man sig i nästan helt okänt land. Under det andra expeditioner under denna tid gått i vinterkvarter banade sig Frémont fram genom de snöhöljda furuskogarna. På nyåret 1843 voro hästarna nästan slut och betet dåligt. Utsikterna tycktes mörka. Frémont beslöt då att gå tillbaka över Cascade Range och ned i den stora Kaliforniska längddalen vid San Francisco, som den gången endast var en obetydlig missionsstation. Klabbisnön gjorde att man endast kom långsamt fram och proviantbristen medförde, att man måste slakta en hund och sedan en del hästar. Men det skulle bli värre. Den infödde föraren förklarade att först nu skulle svårigheterna verkligen börja och då han inte ville vara med längre passade han på att försvinna. Snöstormar rasade, en del blevo snöblinda och en par visade tecken till begynnande sinnesförvirring. Men framåt gick de trots allt, och en dag kunde man se ut över den strålande San Francisco-bukten.

Vis av erfarenheten valde Frémont en bekvämare väg för återresan och följde Kaliforniendalen mot söder till de spanska missionsstationerna

S:t Xavier-missionen i Tucson visar den förnäma spansk-amerikanska arkitekturen.

Los Angeles där ett lätt pass förde över bergen. För att undgå den fruktade Mohaveöknen med dess förfärliga »Dödens dal», där man uppmätt en av de högsta temperaturer man känner, fortsatte Frémont ännu ett stycke mot söder och kunde sedan följa de spanska handelskaravanernas spår för att genom redan kända trakter sluta resan i Saint Louis. Sin särskilda betydelse har denna expedition genom att Saltsjöbäckens geografiska förhållanden nu blevo kända.

På sin tredje resa trängde Frémont också fram till Saltsjön, följde sedan Humboldtfloden, delade vid Walker Lake sitt manskap och överskred med femton man Sierra Nevada. Guvernören i Kalifornien, som då tillhörde det fria Mexico, tvang honom emellertid att tåga tillbaka till Oregon, varifrån han snart återkom med en skara frivilliga för att ta del i de strider, genom vilka Kalifornien skulle bli en stat i U. S. A. Frémont utsågs sedan till guvernör, men blev under stridigheterna mellan generalerna Kearney och Stockton häktad samt som fånge förd till Washington, där krigsrätten dömde honom till avsättning. Han svarade med att utträda ur armén, och 1848 finna vi honom med trettio två man åter på väg till västern. Vid övergången av San Juan-bergen i Colorado förlorade han i den starka kölden elva man och alla sina mulåsnor och måste med de övriga återvända till New Mexico. Här utrustade han sig ånyo och nådde på en sydligare väg, som förde genom apachernas land, till Sacramentofloden, där han köpte sig en stor egendom.

Just vid denna tid hade en man vid namn J. A. Sutter vid anläggandet

De första guldgrävarna. Teckning från 1850-talet.

av en såg i Kalifornien funnit guld, och denna upptäckt förändrade med ett slag hela den amerikanska västerns förhållanden. När underrättelsen om fyndet nådde öststaterna i början av år 1849 utbröt en guldfeber, som så småningom spred sig över halva världen. I väldiga skaror strömmade amerikaner och invandrare mot väster, aldrig förut hade trafiken runt Kap Hoorn varit så enorm och över Panamánäset ordnades reguljär trafik för dem som hade råd att betala. Från Missouri bröto inte mindre än 20 000 människor upp för att med vapen i hand bana sig väg genom de fientliga indianernas land. Efter otroliga mödor och faror nådde dessa Kalifornien med en förlust av 4 000 man och nästan alla djur. Guldrushen gjorde främmande om en järnväg, som förband öst med väst, aktuell och med dess sträckning sysselsatte sig också förutom Stansbury, Stevens, Gunnison och Whipple också den outtröttlige Frémont, vars sista forskningsresa företogs längs en route mellan 38° och 39°. Även om den första transkontinental järnvägen, som öppnades den 10 maj 1869, kom att gå något nordligare så följde den dock på många ställen de vägar som »Västerns stigfinnare» så följde den dock på många ställen de vägar som »Västerns stigfinnare» banat. Frémonts resor skulle också på ett annat sätt bilda epok, ty genom dem gavs den första stöten till kriget mot Mexico 1848, varvid U. S. A. frantog sin svagare granne väldiga områden.

Trots den nordliga breddgraden mognar säden hastigt i Yukonbäckenet under Alaskas korta men ljusa sommar.

Om Frémont har hans biograf A. Nevins sagt: »Han var ingen stigfinnare; han var en vägbyggare. Han reste på indianvägar, vilka mestadels hade upptäckts långt förut av trappers, jägare och köpmän, och genom områden som åtminstone delvis voro kända av nybyggarna. Hans storhet ligger i hans vetenskapliga förmåga att kartlägga och beskriva dessa stigar och trakter. För sin tid var han en utmärkt topograf, kartritare och matematiker och en god amatöргеolog och botanist.»

Han dog i juli 1890, sjuttiosju år gammal.

Ännu några namn kunna nämnas. Löjtnant C. K. Warrens gjorde 1857 resor i Nebraska och Dakota och löjtnant J. C. Ives for upp för Colorado-floden för att utröna hur långt upp den var segelbar. Han nådde den s. k. Black Canyon båtledes och tog sig sedan över land fram till Grand Canyon. Kapten J. H. Simpson fann 1859 två vägar till Stora Saltsjön som voro bättre än Frémonts. Samma år öppnade löjtnant J. Dixon en väg, trafikabel för vagnar från Dalles vid Columbiafloden till Salt Lake City. Då hade kapten W. F. Raynolds hört rykten om »brinnande slätter, jättestora sjöar och kokande källor» nära Yellowstoneflodens källor, men själv lyckades han

ej ta sig fram dit. Det blev i stället löjtnant G. C. Doane, som 1870 bekräftade ryktena. Under de närmaste åren utforskades denna trakt av kapten Barlow och en expedition under kapten W. A. Jones. Nu blev detta intressanta område noggrant kartlagt och den blivande Yellowstoneparkens alla naturunder gjordes kända.

Coloradoflodens gåta vann sin lösning genom J. W. Powell, som från 1869 var sysselsatt i Coloradodalen. Hans arbete kom också att bli av stor vikt för kartläggningen av stora områden i Wyoming, Utah och Arizona, arbeten som sedan fullföljdes av löjtnant G. M. Wheeler, vilken bl. a. lyckades visa att den mångomtalade »Preuss Lake» i östra Nevada inte existerade. Genom denna expeditions arbete hade mer än 300 000 kvadratmil (engelska) kartlagts. Trots detta var ännu 1913 mindre än hälften av Förenta staternas yta noggrant kartlagd. Sedan dess har mycket uträttats, men ännu finnas områden som, ehuru fullständigt utforskade, ännu icke blivit tillräckligt noggrant kartlagda.

Förenta staternas regering köpte år 1867 av Ryssland för den ringa summan av 7 200 000 dollar Alaska med närliggande öar, ett område lika stort som staten Texas, med en mark rik på metaller, ett timmerbestånd som var det fjärde i ordningen i Nordamerika, ett utmärkt fiske, en potentiell vattenkraft större än i någon annan stat, en rikt givande pälsdjursjakt och en ringa av öar som strategiskt äro ovärderliga. Orsaken till försäljningen var att man ansåg Alaska vara värdelöst och omöjligt att försvara. Köpet väckte ringa uppmärksamhet i Förenta staterna.

Ryssarna hade till 1799 koncentrerat sina upptäcktsfärder till kusterna men sedan det blivit fart i pälsaffärerna börjat göra stötar inåt landet. Glasanov öppnade sålunda Yukondalen för pälshandeln. Mera betydande som upptäcktsresande var ryssen Zagoskin som 1842-43 färdades upp till Yukon till Tananas mynning och därefter undersökte Koyukuks nedlopp. Från nedre Yukon nådde han Kuskokwim. När år 1850 engelska pälshandlare reste nedför Yukon till Tananas mynning, hade denna stora flod befarits i hela dess längd.

År 1863 började Western Union, det stora telegrafbolaget, kartläggningen i Alaska för att undersöka möjligheten att få en förbindelse mellan telegrafnätet i Brittiska Columbia och det sibiriska till stånd. Undersökningarna leddes av R. Kennicott och deras resultat blev en karta över Yukonflodens delta, Sewardhalvön och Norton Bay-regionen.

I början ägnade man sig åt Amerikas båda regering och folk sitt nya territorium föga uppmärksamhet. Men sedan I. Petrov publicerat sin reseberättelse om landet var intresset väckt. År 1883 gick löjtnant F. Schwatka över Chilkootpasset och nådde Lewesfloden, där han byggde en flotte, med

Indianhövding återvänder rikt förplägad från ett besök hos »den store hövdingen», presidenten i Washington. Efter en satirisk illustration av fransmannen George Catlin som 1832—1840 vistades bland Nordamerikas indianer, främst mandaner och siouxer.

ken han på denna flod och Yukon nådde havet. Två år senare korsade en annan löjtnant, H. T. Allen, landet från söder till norr, följande Kopparfloden och Tanana till dess förening med Yukon. Sedan han följt huvudfloden vände han mot norr, nådde Koyukuk, följde den till dess inflöde i Yukon och begav sig därifrån över land till Nortonsundet, en resa som betecknats som en av de mest anmärkningsvärda i Alaskas upptäcktshistoria. Mellan 1883 och 1886 hade man särskilt inriktat sina ansträngningar på trakterna runt Kotzebuesundet, varifrån W. L. Howard som den förste vite i dessa trakter korsade landet till Point Barrow.

Den sista fasen i Alaskas upptäcktshistoria inleddes 1895, då United States Geological Survey började sina undersökningar. Under de följande åren framkallade guldfynden i Klondike en stor »rush», vilken upprepades, då fynden i Nome blivit kända. Vad kartarbetet beträffar, har Alaska idag kartlagts till ungefär 50 procent. I nordöstra Alaska, som hittills varit nästan okänt, tvingades man att taga flygmaskinen i sin tjänst i och för kartläggning från luften. Detta arbete har fortsatt med iver, sedan Alaska blivit en strategisk nyckelposition.